SINTAXA

Partea gramaticii care se stabileşte regulile îmbinării cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze se numeşte **sintaxă.**

Propoziţia este o comunicare scrisă sau spusă cu un singur predicat.
Propoziţia principală are îţeles de sine stătător.
Propoziţia secundară explică şi întregeşte înţelesul propoziţiei ce se leagă de aceasta printr-un element de relaţie.
Propoziţia subordonată depinde din punct de vedere grammatical de altă propoziţie, îndeplinind funcţia unei părţi de propoziţie a regentei sale.

SUBIECTUL

Este partea principală de propoziţie despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului.

I Clasificare:

1. simple: Andreea cântă.
2. multiple: Ana şi Maria au plecat la scoală.
3. compuse: Floarea-soarelui a răsărit.

II Clasificare:

- subiect exprimat
- subiect neexprimat: -inclus: Plecaţi! Veniţi mâine!
  -subînţeles: Eu plec la şcoală; vin la ora 13:00.

Subiectul poate fi exprimat prin:
substantiv comun: Iepurele a fugit.
substantiv propriu: Adina învaţă.

adjectiv: Bătrânul se sprijină în cârje.
pronume personal: El scrie.
de politețe: Dumneavoastră citicti.
posesiv: Al meu a câştigat.
de întărire: Însuşi a mărturisit adevărul.
interogativ: Cine a citit cartea?
relativ: Ştiu cine m-a căutat.
demonstrativ: Acela este el.
negativ: Nici unul nu ştie.
nehotărât: Altul a învățat.
numeral cardinal: Doi merg.
ordinal: Al doilea merge.
ditributiv: Câte doi au plecat.
colectiv: Amândoi învață.
fracționar: O treime au plecat.
verb- infinitiv: A învăța este bine.
supin: De citit este frumos.
interjecție: Trosc! Se auzi acolo.

După felul în care subiectul este sau nu autorul acțiunii, exprimată de predicatul verbal, se disting două feluri de subiecte: - subiectul logic
- subiectul gramatical

Subiectul grammatical este partea de propoziție care răspunde la întrebarea cine? sau ce? Pusă predicatului verbal.

În propoziția "Florile sunt culese de copii."- subiectul gramatical este substantivul "florile".

Subiectul logic este autorul real al acțiunii exprimate de predicatul verbal.

Cartea este citită cu plăcere de elev. – subiectul grammatical este substantivul cartea.

PREDICATUL

Predicatul este partea principală de propoziție care arată caracteristica subiectului. Răspunde la întrebările Ce face? Ce este?
Cum este?.

Clasificare:

1. predicat verbal
2. predicat nominal

Predicatul verbal

Predicatul verbal poate fi exprimat prin:
a) indicativ prezent: Băiatul citeşte o carte. (diateza activă)
imperfect: El se gândea la examen. (diateza reflexivă)
perfect simplu: Tu citişi repede scrisoarea.
perfect compus: Tu ai cumpărat o carte.
mai mult ca perfect: Voi admiraserățiîndelung aceste rochii.
viitorul I: Eu voi cumpăr o rochie.
viitorul II: Tu vei fi văzut spectacolul.
viitorul popular: Tu o să mergi la teatru.
b) conjunctiv prezent: Eu sa citesc această carte.
perfect: Eu să fii citit această carte.
c) condițional optativ present: Aş citi această carte.
perfect: Aş fi citit această carte.
d) imperativ :Citeşte! Citiți! (diateza activă)
Spală-te! Spălați-vă! (diateza reflexivă)
Fii respectat! Fiți respectați! (diateza pasivă)
e) locuțiuni adverbiale: Fără îndoială voi învăța.
Valorile verbului "a fi":

1. verb copulativ: El este student.(P.N.)
2. verb predicative: Mărul este pe masă.
3. verb auxiliar(ajută la formarea modurilor şi timpurilor compuse):
    a) indicativ: Eu voi fi cântat.
    b) conjunctiv perfect: Să fi cântat.
    c) condițional perfect: Eu aş fi cântat.
    d) infinitiv perfect: A fi cântat.

.

Predicatul Nominal

Predicatul nominal este partea principală de propoziție care arată o însuşire sau atribuie o calitate subiectului. Este format dintr-un verb copulativ, la mod personal, şi unul sau mai multe nume predicative.(a fi+ NP: a se naste, a rămâne, a se numi) vb. Copulative

Predicatul nominal poate fi exprimat prin:
-substantiv: El este elev.
-adjectiv: El este frumusel.
-numeral cardinal: Ei sunt doi.
-numeral ordinal: El este al doilea.
-numeral colectiv: Ei sunt amândoi.
-numeral distributiv: Ei sunt câte doi.
-numeral fracțional: Ei sunt o jumătate.
-numeral multiplicative: Laptele este îndoit.
-pronime personal: Acesta este el.
-pronume posesiv: Acesta este al meu.
-pronume demonstrativ: El este acesta.
-pronume relativ: Problema este cine învață.
-pronume nehotărat: El este altul.
-pronume negativ: Acolo nu este nici unul.
-verb la infinitiv: Acțiunea este a cânta.
-verb la supin: Acțiunea este de cântat.
-interjecție: Sunetul este trosc!
-adverb: Mersul este agale.
-locuțiuni verbale: Este fãra îndoială bine să înveți.

ATRIBUTUL

Este partea secundară de propoziție care arată însuşirea unui obiect determinându-l, se numeşte atribut.

Atributul se exprimă prin:
Substantiv: Perdelele se mişcau uşor sub adierea vântului.
Pronume: Ea însăşi a pictat acest tablou.
Locutiune pronominală: Acel nu ştiu cine sună mereu la telefon.
Numeral: A doua dintre concurente a câştigat locul întâi.
Adjectiv: Frumoasa Oana a ajuns procuror.
Atribut multiplu: Perdelele albe de mătase din camera mea se mişcau uşor.

Atribut adjectival

Adjectiv propriu-zis cu funcția sintactică de atribut adjectival poate fi la orice grad de comparație.

Atribute acordate

Numeral cardinal:În fața mea mergeau doi tineri.
Numeral ordinal: Prima bancă este liberă.
Numeral multiplicative: Câştigul înzecit a fost neaşteptat.
Numeral distributive: În noapte răsuna din când în când câte o chemare, urmată de câte trei fluierături.
Numeral colectiv: Amândoi copiii au adormit în fotoliu.
Adjectiv pronominal de întărire: Elevul însuşi a compus acest cântec.
Adjectiv pronominal posesiv: Băiatul meu şi prietena sa au plecat la mare în stațiunea Neptun.
Adjectiv pronominal demonstrativ: Casa aceasta este nouă.
Adjectiv pronominal reflexiv: Lauda de sine nu miroase a bine.
Adjectiv pronominal nehotărât: Fiecare tânăr doreşte să se afirme.
Adjectiv pronominal interogativ: Care carte îți place?
Adjectiv pronominal relativ: Ştiu/care carte îți place/.
Adjectiv pronominal negativ: În dimineața senină de vară, nici un nor nu era pe cer.
Verb la participiu: Lecția citită cu atenție şi învățată e uşoară.
Verb la gerunziu: El apucă pâinea cu mâini tremurânde.

Atribut substantival

Este exprimat prin:
Substantiv comun simplu: Cartea copilului este pe masă.
Substantiv comun compus: Dinții unui câine-lup l-a muşcat.
Substantiv propriu simplu: Camera Oanei este ordonată.
Locuțiune prepozițională: Banca din spatele clasei este liberă.
Numeral cardinal: Răspunsul celor doi a fost correct.
Numeral ordinal: Banca celui de-al treilea este ocupată.
Adjectiv: Lucrurile din jurul celui harnic strălucesc.

Atribut pronominal

Atribute neacordate

Se exprimă prin:
Pronume:
personal: Camera lui este ordonată.
demonstrativ: Casa acestora a fost demolată.
de politețe: Călătoria dumnealor a fost anulată.
posesiv: Victoria alor noştrii este de neuitat.
relativ: Parisul este oraşul/ ale cărui bulevarde sunt minunate/.
interogativ: A cărui elev este cartea?
nehotărât: Răspunsul tuturor a fost bun.
negativ: Nu mi-a plăcut răspunsul nici unuia.

Atribut verbal

Este exprimat prin:
Infinitiv: Plăcerea de a cânta este a mea.
Supin: Exercițiul de rezolvat a fost uşor.
Gerunziu: Văd copacii înfrunziind în grădină.
Participiu: Cartea citită mi-a plăcut.

Atribut adverbial

Este exprimat prin:
Locuțiune adverbială de loc: Casa din dreapta este a mea.
Locuțiune adverbială de mod: Alergatul de jur-împrejur l-a oboist.
Locuțiune adverbială de timp: Nu ştiu ce-ți aduce ziua de mâine.

Atribut interjecțional

Este exprimat prin:
Interjecție: Sunetul "cioc" l-am auzit.
La uşă se auzeau bătăi: boc, boc!

COMPLEMENTUL

Partea secundară de propoziție care determină un verb, adjectiv, adverb.

Clasificare:

1. Complemente circumstanțiale:a) Complement circumstanțial de loc
b) Complement circumstanțial de mod
c) Complement circumstanțial de timp
d) Complement circumstanțial de scop
e) Complement circumstanțial de cauză
2. Complemente necircumstanțiale: a) Complement direct
b) Complement indirect

Complemente circumstanțiale

Complementul circumstanțial de loc (C.C.L)

Este exprimat prin:
- substantiv: Cățelul aleargă înaintea copilului.(comun simplu)
Pisicul stătea fără frică în fața câinelui-lup. (comun compus)
Maşina s-a oprit în dreptul lui Mihai. (propriu simplu)
Avioanele au zburat deasupra Curții de Argeş. (propriu compus)
- pronume: Câinele aleargă înaintea lui. (pronume personal)
Voi mergeți în dreptul acestora. (pronume demonstrativ)

Copilulu se juca în jurul alor săi. (pronume posesiv)
Scăpat în grajd, calul nu s-a oprit înaintea nimănui. (pronume negativ)
Stele strălucesc deasupra tuturor. (pronume nehotărât)
Aceasta este camera/ în care am locuit./ (pronume relativ)
Către cine aleragă copilul? (pronume interogativ)

- locuțiune prepozițonală: Eu locuiesc aproape de oraş.
- numeral: Eu plec la cei doi. (numeral cardinal)
  Eu plec la cel de-al doilea. (numeral ordinal)
  Eu merg la amândoi. (numeral colectiv)
  Eu mă duc la o zecime. (numeral fracțional)
  Eu merg la câte doi. (numeral distributiv)
- adjectiv: Eu merg la cel harnic.

Complementul circumstanțial de mod

Este exprimat prin:

- adverb: Eu învăț rău.
- substantiv:Eu învăț cu spor.
- pronume: Eu scriu ca el .
- numeral: Eu învăț ca cei doi.
- adjectiv: Eu scriu ca cei harnici.
- verb: Eu scriu cântând.

Complementul circumstanțial de timp

Este exprimat prin:

- substantiv: Tu ai sosit la şcoală înaintea colegilor.
- adverb: Astăzi voi pleca la mare.
- locuțiune adverbială: Tu ai sosit acum.
- adjectiv: O , cunosc de tânără.
- verb la infinitiv: Până a veni voi, era linişte în casă.
- verb la gerunziu: Intrând în casa, te-a văzut.
- verb la perticipiu: Acestea zise, şi-a pus turbincasub cap şi s-a culcat.

Complementul circumstanțial de scop

Complementul circumstanțial de scop se exprimă prin:

Genitiv: Noi am mers în excursie în scopul documentării.
Acuzativ: El a venit la noi în control.
Locuțiune substantivală: Medalionul mamei îl port spre aducere aminte.
Pronume interogativ: La ce ai venit la şcoală.
Pronume relativ: Ştiu/ la ce s-a dus până la magazin./
Adverb: De aceea ți-a spus totul, ca să-l ierți.
Verb la infinitiv: Am fost la bibliotecă pentru a lua o carte.
Verb la supin: Problema ți-a fost dată spre rezolvat.

Complementul circumstanțial de cauză

Complementul circumstanțial de cauză se exprimă prin:

Substantiv: A lipsit de la şcoală din pricina bolii.
Locuțiune substantivală: A plâns mult din pricina părerilor de rău.
Pronume personal: N-a venit la şcoală din cauza lui.
Pronume demonstrativ: Ai întârziat din pricina acestuia.
Pronume posesiv: Sunt supărat din pricina alor mei.
Pronume nehotărât: Ai fost pedepsit din cauza altuia.
Pronume relativ: Cunosc fapte/ din cauza căruia ai fost pedepsit.
Pronume interogativ: Din pricina cui ai întârziat?
Numeral: Ai întârziat din cauza celor doi.
Adjectiv: Ai întârziat din cauza celui leneş.
Dativ: N-a reuşit la examen grație pregătirii slabe din timpul anului.
Acuzativ: Tremuram de frică.
Verb la infinitiv: El a fost arestat pentru a fi furat o pâine.
Verb la gerunziu: Fiind atent a înțeles totul.
Verb la supin: Nu mai putea de obosit.

Complemente necircumstanțiale

Complementul direct

El răspunde la întrebările pe cine? ce?

Este partea secundară de propoziție care dtermină un verb tranzitiv la mod personal sau nepersonal sau o interjecție.

Este exprimat prin:
Subsrantiv: Tu citeşti cartea.
Locuțiune substantivală: El are o bună ținere de minte.
Pronume personal: L-ai chemat pe el.
Pronume demonstrativ: Voi admirați pe aceste.
Pronume posesiv: Eu îi văd pe ai tăi.
Pronume nehotărât: Tu îi cunoşti pe toți.
Pronume negativ: Nu cumpăr nimic.
Pronume relativ: Iată omul/ pe care îl admir./
Pronume interogativ: Pe cine ai întrebat?
Numeral cardinal: I-ai văzut pe doi dintre copii.
Numeral ordinal: L-ai cumpărat pe primul.
Numeral colectiv: I-am văzut pe tustrei.
Numeral fracțional: El a luat o zecime din total.
Adjectiv: Îl respect pe cel harnic.
Verb la infinitiv: El ştie a vorbi româneşte.
Verb la gerunziu: Aud cântând pe undeva.
Verb la supin: Tu ai terminat de rezolvat exercițiul.
Interjecție: Deodată am auzit: buf!

Complementul indirect

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care numeşte obiectul căruia i se atribuie o caracteristică sau o însuşire. Este exprimat prin:
Substantiv: - Gerunziu: Vulturul s-a aruncat asupra puilor.
- Dativ: Dau puilor câteva boabe de porumb.
- Acuzativ: El îşi aminteşte de copilărie.
Pronume: - Gerunziu: Voi ați luptat contra lui.
- Dativ: Îi dau lui cartea.
- Acuzativ: Mă gândesc la el.
Numeral: - Gerunziu: Ei au luptat împotriva celui de-al doilea.
- Dativ: Primului îi dau cartea.
- Acuzativ: Tu te temi de primul.
Adjectiv: - Gerunziu: Ei au luptat contra celui harnic.
- Dativ: Celui harnic i se cuvine aceste premiu.
- Acuzativ: Mă bucur de cel harnic.
Verb la infinitiv: El s-a bucurat de a afla această veste.
Verb la gerunziu: Tu te-ai plictisit auzind aceeaşi muzică.
Verb la supin: El era gata de plecat.
Adverb: E bine de copilul ascultător.
Interjecție: Bravo vouă!